

**КОНЦЕПЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В
КОНТЕКСТІ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ**

Сучасні підходи фінансового регулювання діяльності підприємств малого і середнього бізнесу можна поділити за напрямками емпіричного дослідження по-перше, впливу конкуренції на інновації підприємств на рівні зарубіжних досліджень; по-друге, впливу державної політики на інноваційну діяльність підприємств на рівні вітчизняних досліджень.

Вони мають місце як на зарубіжному, так і вітчизняному рівнях.

Зарубіжні дослідження ролі інновацій в діяльності підприємств отримали достатній розвиток. Про це свідчить значна кількість публікацій минулих та сучасних періодів (Дж. Баттісті, Г. Голенстін, П. Стонмен, М. Вортер [1]; Т. Боллі [2]; М. Вортер, В. Лі, С. Ерванітіс [3] та інші). Отримані результати в них носять обґрунтований характер, достатньо чітко формалізовані та апробовані з використанням статистичних даних відповідних підприємств розвинутих країн.

Перевагами таких досліджень:

взаємообумовлений зв'язок інноваційної діяльності та підприємництва;

аналіз діяльності підприємств малого та середнього бізнесу за видами економічної діяльності.

Вони враховані для формування концепції фінансового регулювання малого і середнього бізнесу в Україні

В той же час зарубіжні дослідження не можуть бути в повній мірі застосовані для умов України. Це пов'язано з тим, що в Україні статистична інформація щодо діяльності підприємств малого та середнього бізнесу має обмежений характер, тому для апробації моделей, реалізованих для підприємств країн ЄС, її недостатньо.

З цього випливає, що для формування концепції фінансового регулювання малого і середнього бізнесу в Україні доцільно спиратися також на дослідження вітчизняних авторів і авторів близького зарубіжжя (В. Диленко, С. Шпак [4]; С. Іщук [5]; В. Диленко, Т. Мея [6]; Ю. Мазур [7]; Л. Ромашук [8]; Ю. Шерстенніков [8-9] та інші).

Головною перевагою сучасних досліджень вітчизняних авторів та авторів близького зарубіжжя у порівнянні з фундаментальними зарубіжними дослідженнями є розробка концепцій та відповідних моделей з врахуванням специфічних особливостей регуляторної політики держав постперехідного періоду на діяльність підприємств малого і середнього бізнесу.

Базисом обох підходів є такі:

аналіз діяльності підприємств малого і середнього бізнесу в стабільних умовах соціально-економічного середовища;

використання сучасного математичного інструментарію (статистичні методи, економіко-математичне моделювання);

використання статистичних даних по підприємствам малого і середнього бізнесу з метою реалізації моделі дослідження.

Однак застосування таких досліджень щодо сучасного фінансового розвитку малого і середнього бізнесу в Україні обмежено за рахунок складного математичного апарату та відсутності у цьому зв'язку практичної апробації висунутих гіпотез;

абстрагованого дослідження сукупного впливу фінансових складових регуляторної політики держави, а саме податків та інвестицій, та рівня зайнятості на діяльність підприємств малого та середнього бізнесу в умовах забезпечення їх інноваційного розвитку.

У зв'язку з цим метою статті є визначення системного впливу визначених складових регуляторної політики держави на малий та середній бізнес для удосконалення процесу її формування в Україні та забезпечення збалансованого зростання чинників:

на рівні держави: податкових надходжень в бюджет;

на рівні підприємств: інвестицій в інновації;

на рівні населення: рівня зайнятості.

З урахуванням фундаментальних положень зарубіжної та вітчизняної економічної теорії системно вдосконалено концепцію фінансового регулювання малого і середнього бізнесу в Україні (рис. 1):

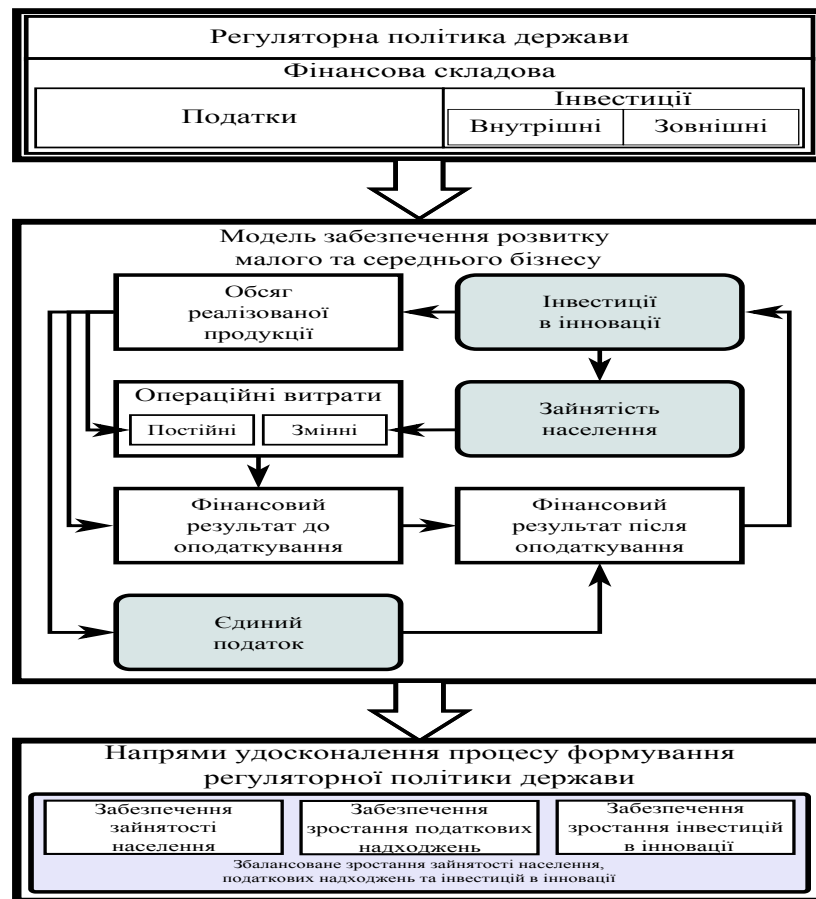

Рис. 1. Концепція фінансового регулювання малого і середнього бізнесу в контексті регуляторної політики України

Її основними складовими частинами є:

блок регуляторної політики держави;

блок забезпечення розвитку малого і середнього бізнесу;

блок удосконалення процесу формування регуляторної політики держави.

Взаємозв'язок таких блоків віддзеркалює однозначний взаємообумовлений вплив органів державного управління на інноваційну діяльність підприємств малого та середнього бізнесу.

Виходячи з вдосконаленої концепції фінансового регулювання малого і середнього бізнесу встановлено, що за рахунок податкового чинника можна збільшити інвестиції підприємств малого і середнього бізнесу України і, як наслідок, їх інноваційну активність в умовах не зменшення податкових надходжень до бюджету та зайнятості населення.

Для забезпечення ефективного розвитку підприємств малого і середнього бізнесу необхідно вдосконалювати процес формування регуляторної політики держави за такими напрямками:

на рівні держави: сприяти збільшенню обсягу податкових надходжень в бюджет;

на рівні підприємств: сприяти збільшенню обсягу інвестицій в інновації;

на рівні населення: сприяти зростанню рівня зайнятості.

Для зростання податкових надходжень в бюджет з позицій запропонованої концепції необхідно, щоб розмір ставки єдиного податку, що є оптимальним з боку держави, складав 78,3% від мінімальної заробітної плати. Але така ставка є не ефективною з позицій підприємств малого і середнього бізнесу та населення.

У цьому зв'язку є доцільним коригування ставки податку, яка б була ефективним інструментом регуляторної політики держави, а саме задовольняла інтересам не тільки держави, але й була направлена на інноваційний розвиток підприємств та зростання добробуту населення.

Щодо зростання інвестицій в інновації на рівні підприємств малого і середнього бізнесу розмір ставки єдиного податку, ефективний в розрізі податкових надходжень до бюджету, найгірший для залучення власних коштів підприємства в інновації. Результати моделювання показали, що власних коштів підприємств малого і середнього бізнесу України не достатньо для розвитку інноваційної складової їх діяльності.

Тому рекомендується залучення додаткових інвестиційних коштів із зовнішніх джерел фінансування в інноваційну діяльність підприємств малого і середнього бізнесу з метою придбання та використання в їх господарській діяльності сучасних технік та технологій, що може вивести підприємства на новий рівень соціально-економічного розвитку, що в свою чергу сприятиме зростанню податкових надходжень держави та добробуту населення.

Щодо зростання рівня зайнятості населення, то оптимальна ставка єдиного податку становить до 47,8% від мінімальної заробітної плати. В таких умовах зростає зайнятість на таких підприємствах, обсяг виробництва продукції (товарів, послуг), а також загальний рівень добробуту населення країни.

Динаміка зміни основних параметрів за оптимальної ставки єдиного податку 43,5% наведено в табл. 1:

Таблиця 1

Прогноз основних показників при збалансованій ставці єдиного податку

Роки	Податкові надходження до бюджету, млн. грн.	Інвестиції в інновації, млн. грн.	Зайнятість населення, тис. осіб
2012	101,01	101,627	87,026
2013	103,99	94,150	101,896
2014	104,73	86,9859	117,070
2015	105,02	78,482	133,405

Рекомендованою ставкою єдиного податку є 40% від мінімальної заробітної плати, що обумовлено спрощенням системи бухгалтерського та податкового обліку та звітності суб'єктів малого і середнього підприємництва.

Даний розмір ставки єдиного податку не є завеликим. Як вказано в дослідженні [10, с. 576], із погляду представників малого і середнього бізнесу проблемою податкової системи України є не стільки розмір податкових ставок, скільки непередбачуваність податкової системи України. Тому доцільним є удосконалення системи оподаткування підприємств малого і середнього бізнесу через забезпечення незмінних умов оподаткування протягом податкового періоду. А поступове збільшення ставки єдиного податку з 20% до 40% від мінімальної заробітної плати стимулюватиме зростання зайнятості висококваліфікованих працівників у малому і середньому підприємстві, податкових надходжень до бюджету та зростанню інвестицій в інновації із внутрішніх та зовнішніх джерел фінансування в умовах стабільності умов оподаткування протягом податкового періоду.

Отримані дані щодо оптимальної ставки єдиного податку для підприємств малого і середнього бізнесу базуються на статистичній інформації Донецької області. Для поширення отриманих рекомендацій на діяльність підприємств інших областей в умовах обмеженої статистичної інформації доцільним є проведення кластерного аналізу.

Запропоновані напрями вдосконалення регуляторної політики господарської щодо підприємств малого і середнього бізнесу діяльності є справедливими щодо підприємств малого і середнього бізнесу інших областей України (а саме, для Дніпропетровської, Запорізької, Луганської, Полтавської, Харківської областей, АР Крим та м. Київ), що підтверджено результатами кластерного аналізу.

Для аналізу набору вихідних даних вибрано ієрархічний кластер розсіювання, який є доступним у пакеті статистичного аналізу STATISTICA, що використано в процесі дослідження.

Вибірку даних сформовано зі статистичних даних по регіонах України за 2011 р. за кількома основними показниками, серед яких є такі:

- обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг);
- інвестиції в основний капітал;
- інноваційна активність промислових підприємств;
- зайняте населення працездатного віку.

За допомогою кластерного аналізу підприємства малого і середнього бізнесу областей України поділено на декілька кластерів.

З метою пошуку більш тісних зв'язків було проведено деталізований аналіз, в результаті якого отримано такі дані (рис. 2).

На рис. 2 зображено області України за приналежністю до суміжних кластерів. Із всієї множини можливих кластерів відібрані п'ять, відстань між ознаками яких є найменшою.

До першого кластеру відносяться підприємства Дніпропетровської та Донецької областей.

До другого – підприємства Запорізької, Луганської, Полтавської та Харківської областей.

До третього – підприємства м. Київ.

До четвертого – підприємства АР Крим.

До п'ятого - підприємства Київської, Львівської та Одеської областей.

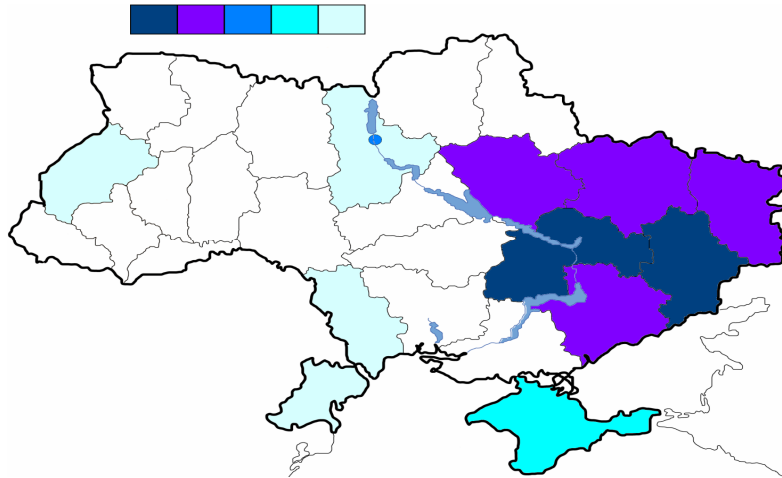

Рис. 2. Топографічне зображення областей України за приналежністю до суміжних кластерів

До кластерів, що не потрапили у першу п'ятірку, відносяться підприємства Вінницької, Волинської, Житомирської, Закарпатської, Івано-Франківської, Кіровоградської, Миколаївської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Хмельницької, Херсонської, Черкаської, Чернівецької, Чернігівської областей та підприємства м. Севастополь.

Необхідно відзначити, що області, які потрапили до перших двох кластерів відносяться до областей з найбільш розвинутою промисловістю в Україні. При чому використання результатів, отриманих в процесі реалізації моделі по Донецькій області, найбільш ефективним є в господарській діяльності підприємств малого і середнього бізнесу по Дніпропетровській області.

Отже, результати дослідження господарської діяльності підприємств малого і середнього бізнесу Донецької області доцільно використовувати для відповідних областей, що увійшли в єдиний кластер. Використання рекомендованої ставки єдиного податку підприємств малого і середнього бізнесу в областях, що знаходяться в суміжних кластерах, можливо з урахуванням соціально-економічних особливостей їх розвитку.

Таким чином, за допомогою вдосконаленої концепції фінансового регулювання малого і середнього бізнесу встановлено, що за рахунок податкового чинника можна збільшити інвестиції підприємств малого і середнього бізнесу, як наслідок, їх інноваційну активність в умовах залучення додаткових коштів із зовнішніх джерел фінансування. При цьому матиме місце позитивна динаміка податкових надходжень до бюджету та зайнятості населення. Поступове збільшення ставки єдиного податку з 20% до 40% від мінімальної заробітної плати за умови стабільності податкової системи держави стимулюватиме зростання зайнятості висококваліфікованих працівників у малому і середньому підприємстві, податкових надходжень до бюджету та зростанню інвестицій в інновації із внутрішніх та зовнішніх джерел фінансування в умовах стабільності умов оподаткування протягом податкового періоду.

Література

1. Battisti G. Inter and Intra firm Diffusion of ICT in the United Kingdom (UK) and Switzerland (CH). An Internationally Comparative Study Based on Firm-level Data./ G. Battisti, H. Hollenstein, P. Stoneman, M. Wörter. – KOF-ETN, 2005. – № 111. – 28 p.
2. Bolli T. Essays on the Production and Measurement of Knowledge Capital / T. Bolli. – KOF Dissertation Series, 2011. – № 9. – 147 p.
3. Arvanitis S. Konjunktur und Innovationsverhalten. – Studie im Auftrag der Kommission für Technologie und Innovation (KTI) – Bundesamt für Berufsbildung und Technologie (BBT), 2011. / S. Arvanitis, V. Ley, M. Wörter. – № 196 (KOF Studien № 19). – 61 p.
4. Диленко В.А. Экономико-математические модели инновационной деятельности производственного предприятия / В.А. Диленко, С.А. Шпак // Економіка промисловості. – 2005. – №1. – С. 44-53.
5. Ішук С.О. Методи визначення оптимальних виробничих програм за фінансовими критеріями розвитку підприємства // Економіка і прогнозування. – 2006. – №4. – С. 123-132.

6. Диленко В.А. Математическое моделирование развития производственной базы предприятия с учетом автономного НТП В.А. Диленко, Т.В. Мея // *Економіка: проблеми теорії та практики*. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2008. – Т. 5. – С. 1230-1238.
7. Мазур Ю.А. Модели динамики экономического роста с учетом налогового фактора / Ю.А. Мазур. – Донецк: ИЭП НАН Украины, 2007. – 100 с.
8. Шерстенников Ю.В. Модель влияния темпов внедрения инновационных решений на динамику развития малого предприятия / Ю.В. Шерстенников, Л.В. Ромащук // *Економіка: проблеми теорії та практики*. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2007. – С. 468-480.
9. Шерстенников Ю.В. Модель малого предприятия в структуре промышленного комплекса / Ю.В. Шерстенников // *Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці*. – 2009. – № 5(95). – С. 278-287.
10. Податкова політика України: стан, проблеми та перспективи: монографія / П.В. Мельник, Л.Л. Тарангул, З.С. Варналій [та ін.]; за ред. З.С. Варналія. – К.: Знання України, 2008. – 675 с.